

NORGES HØYESTERETT

Den 27. juni 2023 ble det av Høyesteretts ankeutvalg med dommerne Kallerud, Østensen Berglund og Sæther i

HR-2023-1207-U, (sak nr. 23-066348STR-HRET), straffesak, anke over dom:

A (advokat Jostein Løken)

mot

Påtalemyndigheten

avsagt slik

D O M :

- (1) Saken gjelder anke over lagmannsrettens fellende dom for falsk og uriktig forklaring.
- (2) A ble 23. mai 2022 tiltalt for falsk forklaring og uriktig forklaring til offentlig myndighet når forklaringen er bestemt til å avgi bevis, jf. henholdsvis straffeloven 1902 § 166 første ledd (for perioden til og med 30. september 2015) og straffeloven 2005 § 221 første ledd (for perioden fra og med 1. oktober 2015). A har selv oppgitt at hans fulle navn er A. Grunnlaget ble beskrevet slik i tiltalen:

«I perioden fra 15. mars 2009 til 27. august 2018, gjentok han overfor norske myndigheter i forbindelse med sitt oppholdsgrunnlag i Norge å være borger av Afghanistan, til tross for at han er borger av Pakistan. Den uriktige identiteten ble brukt i forbindelse med søknad om beskyttelse 15. mars 2009, søknad om reisedokument 3. desember 2009, søknad om fornyet opphold i 2010, 2012, 2014, 2018 og ved søknad om norsk statsborgerskap 3. februar 2017.»
- (3) Oslo tingrett avsa 6. september 2022 dom med slik domsslutning:

«A, født 00.00.1987, frifinnes.»
- (4) Påtalemyndigheten anket dommen til lagmannsretten. Anken gjaldt bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet.
- (5) Borgarting lagmannsrett avsa 20. mars 2023 dom med slik domsslutning:
  - «1. A, f. 00.00.1987, dømmes for overtredelse av straffeloven (1902) § 166 første ledd og straffeloven § 221 første ledd til fengsel i 5 – fem – måneder.
  2. Sakskostnader idømmes ikke.»

- (6) A har anket til Høyesterett. Anken gjelder lovanvendelsen og saksbehandlingen.
- (7) Det anføres som feil ved lovanvendelsen at A etter å ha gitt sin første forklaring til norske myndigheter våren 2009, ikke kunne forklare seg korrekt uten å risikere straff, jf. straffeloven 2005 § 221 andre ledd. For den første forklaringen gitt våren 2009 er straffansvaret foreldet. Som saksbehandlingsfeil anføres det at lagmannsrettens dom strider mot dokumentert informasjon om afghanske borgeres situasjon i Pakistan og notoriteten til pakistanske identitetsbevis og registre.
- (8) *Påtalemyndigheten* har inngitt tilsvaer, der det anføres at anken klart ikke kan føre frem. Lagmannsrettens lovanvendelse er korrekt og straffeloven 2005 § 221 andre ledd kommer ikke til anvendelse. Straffansvaret for den første forklaringen fra våren 2009 er ikke foreldet. Det å forklare seg uriktig over tid anses som et fortsatt straffbart forhold, slik at foreldelsesfristen først løper fra da det straffbare forholdet ble avsluttet i 2018. Det er ingen feil ved saksbehandlingen.
- (9) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker at anken gjelder forhold tiltalte ble frifunnet for i tingretten, men domfelt for i lagmannsretten. For å nekte anken fremmet må utvalget da enstemmig finne det klart at anken ikke vil føre frem, jf. straffeprosessloven § 323 første ledd tredje punktum og andre ledd fjerde punktum. Beslutningen om ankenektelse må begrunnes, jf. § 323 andre ledd andre punktum.
- (10) En anke over dom til Høyesterett kan avgjøres uten ankeforhandling dersom ankeutvalget enstemmig finner at dommen bør oppheves, jf. straffeprosessloven § 323 tredje ledd bokstav a.
- (11) Ankeutvalget bemerker innledningsvis at det ikke kan se at det foreligger noen saksbehandlingsfeil knyttet til lagmannsrettens bruk av landinformasjon – ankens punkt b.
- (12) Når det gjelder anken for øvrig, viser ankeutvalget til at lagmannsretten domfelte A for å ha forklart seg falskt eller uriktig til norske myndigheter ved syv anledninger, jf. straffeloven 1902 § 166 første ledd og straffeloven 2005 § 221 første ledd. I dommen er vurderingen av skyldspørsmålet oppsummert slik:

«Lagmannsretten finner det etter dette bevist ut over rimelig tvil at tiltalte ved asylsøknaden 15. mars 2009, ved søknad om reisedokument 3. desember 2009, søknad om fornyet opphold i 2010, 2012, 2014, 2018 og ved søknad om norsk statsborgerskap 3. februar 2017, bevisst ga uriktige opplysninger til norske myndigheter da han tilbakeholdt at han var registrert som borger av Pakistan.

Lagmannsretten finner det videre bevist ut over rimelig tvil at tiltalte forstod at de tilbakeholdte opplysninger hadde betydning som bevis, slik at han har handlet forsettlig.»

- (13) Ved straffutmålingen la lagmannsretten vekt på antallet falske eller uriktige forklaringer og skrev følgende:

«I skjerpene retning legger lagmannsretten vekt på at domfellelsen omhandler gjentatte overtredelser over en periode på nesten ti år.»

- (14) Både straffeloven 1902 § 167 andre ledd og straffeloven 2005 § 221 andre ledd inneholder særlige straffrihetsgrunner som kan gjøre det straffritt å avgi en falsk eller uriktig forklaring. Spørsmålet om disse bestemmelsene kan komme til anvendelse i saken her, er ikke drøftet av lagmannsretten.
- (15) Det fremgår av begge bestemmelsene at det kan føre til straffrihet dersom noen ved å fortelle sannheten utsetter seg for straff. Videre kan «tap av borgerlig aktelse» gjøre en falsk forklaring straffri, jf. straffeloven 1902 § 167 andre ledd. For uriktig forklaring gjelder det at både «vesentlig tap av sosialt omdømme» og «vesentlig velferdstap av annen art» kan gi straffrihet, jf. straffeloven 2005 § 221 andre ledd.
- (16) I Rt-2007-1749, som gjaldt straffeloven 1902 § 167, fremgår det av avsnitt 14 at den som har avgitt flere falske forklaringer, som utgangspunkt bare kan straffes etter straffeloven 1902 § 166 for den første forklaringen. I samme kjennelse, avsnittene 15–25, er det imidlertid redegjort for at straffrihetsregelen i visse tilfeller tolkes innskrenkende. I avsnitt 19 heter det videre:
- «I den foreliggende sak er det så vel i søknadene om oppholdstillatelse som i søknaden om statsborgerskap gitt uriktige opplysninger på punkter som er helt sentrale for spørsmålet om søknadene ville bli innvilget. Rent faktisk har de falske opplysningene i søknaden om statsborgerskap dermed hatt en dobbelt funksjon – å hindre straff for tidligere falsk forklaring og å legge til rette for at søknaden ble innvilget.»
- (17) I Rt-2015-1012 avsnitt 24 kom Høyesterett til at fare for økonomisk tap eller tilbakekall av offentlige tillatelser eller bevillinger, i utgangspunktet faller utenfor uttrykket «tap av borgerlig aktelse» i straffeloven 1902 § 167 andre ledd. I en tilleggsmerknad til samme bestemmelse i ny straffelov er det i avsnitt 30 uttalt følgende:
- «Utlendingsrettslige vedtak som tap av statsborgerskap og utvisning vil etter omstendighetene kunne innebære «vesentlig velferdstap». Jeg går imidlertid ikke videre inn på dette siden bestemmelsen først trer i kraft 1. oktober 2015. Etter mitt syn er det ikke grunnlag for å foregripe ikrafttreddelsen, og vurderingen må i dag gjøres etter gjeldende straffelov.»
- (18) Slik ankeutvalget leser dette, synes merknaden først og fremst å avgrense mot ny lov. Avgjørelsen gir dermed liten veiledning i saken her.
- (19) Det fremgår av lovforarbeidene til straffeloven 2005 § 221 at straffrihetsbestemmelsen i andre ledd hovedsakelig skulle videreføre rettstilstanden etter straffeloven 1902 § 167. Tilføyelsen av «vesentlig velferdstap av annen art» som et forhold som kan begrunne straffrihet, innebærer likevel en viss utvidelse av adgangen til å fritta for straff, jf. Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) side 407–408. Samtidig fremstår utvidelsen i straffeloven § 221 andre ledd som en harmonisering av regelen i den nye straffeloven med den tilsvarende bestemmelsen i tvisteloven § 22-9. Det er derfor uklart om det har skjedd en lovteknisk harmonisering som formuleringsmessig medfører en viss generell utvidelse av straffriheten, men uten at det var lovgivers vilje å korrigere rettstilstanden som følger av Rt-2007-1749 i saker som den foreliggende.
- (20) På denne bakgrunn mener utvalget at lagmannsretten burde ha drøftet om straffeloven 1902 § 167 andre ledd eller straffeloven 2005 § 221 andre ledd kommer til anvendelse for én eller flere av de forklaringene tiltalte ga til norske myndigheter.

- (21) Lagmannsrettens dom må etter dette oppheves, jf. straffeprosessloven § 323 tredje ledd bokstav a.

S L U T N I N G

Lagmannsrettens dom oppheves.

Cecilie Østensen Berglund
(sign.)

Knut H. Kallerud
(sign.)

Knut Erik Sæther
(sign.)